

Щ 98

2252

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

ШУТОВА МАРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 37. 013. 3

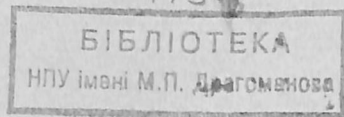
ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В США (1950-ті – 1990-ті рр.)

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

М. Шута

1752

КИЇВ-2005

НБ НПУ

імені М.П. Драгоманова

100310606

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі педагогіки Київського національного лінгвістичного університету, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник : доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член АПН України
Євтух Микола Борисович,
Академія педагогічних наук України,
Відділення педагогіки і психології вищої школи,
академік-секретар.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Жуковський Василь Миколайович,
Національний університет
“Острозька академія”,
проректор з навчально-виховної роботи

кандидат педагогічних наук, професор
Даниленко Лідія Іванівна,
Центральний інститут післядипломної освіти,
проректор з науково-методичної роботи

Провідна установа: Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, кафедра педагогіки,
Кабінет Міністрів України, м. Київ

Захист відбудеться “10” березня 2005 р. о 16³⁰ годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 Національного
педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ – 30, вул.
Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного
педагогічного університету, 01601, м. Київ – 30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано “ 3 ” лютого 2005 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Ярошенко О.Г. Ярошенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. ХХ століття ввійшло в історію цивілізації як епоха освіти. На сьогодні однією з найважливіших функцій освіти вважається суспільна, яка сприяла появі нових сфер знання – від шкільного менеджменту й економіки освіти до філософії освіти і парадигмальних форм концептуалізації філософсько-освітнього знання (М.І.Романенко).

У свою чергу новітні інформаційні технології потребують акумуляції й оновлення інформації, що має бути досягнута соціумом в узагальненому вигляді. Це призводить до широкої диверсифікації навчальних методик, децентралізації самої освітньої системи в умовах її безперервної еволюції. Нові соціокультурні та технологічні проблеми інформаційного суспільства безпосередньо пов'язуються з освітньою практикою¹.

Окрім того, інтернаціоналізація життя сучасного світу викликає необхідність порівняння економічних, суспільно-політичних, культурних та освітніх моделей різних країн та народів. У цьому контексті неможливо обійтися без оцінювання й зіставлення себе “з іншими”. Світова практика свідчить, що далеко не завжди застосування зарубіжного досвіду сприяє досягненню найвищих результатів. Це зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження проблем реформування зарубіжної школи загалом та шкільної освіти США зокрема.

У сучасній вітчизняній педагогіці система загальної середньої освіти США стала об'єктом дослідницької уваги А. Алексюка, О. Ковязіної, В. Чорного (диференціація змісту освіти); Р. Беланової, Г. Балла (гуманізація змісту освіти); В. Жуковського (морально-етичне виховання); О. Литвинова, І. Тараненко (полікультурна освіта в школах США); М. Бургіна, Л. Ващенко, Б. Жебровського, Ю. Мілова, Г. Степенка (стандартизація змісту освіти).

До вивчення проблем розвитку системи загальної середньої освіти в США, організації навчального процесу, змісту та методів навчання неодноразово зверталися у своїх працях відомі американські педагоги ХХ ст., а саме: Дж. Дьюї, Дж. Конант (філософія освіти); Б. Купер (експериментальні школи); Дж. Гудлед, А. Джонсон, Дж. Дюпуї, Г. Колінз, Е. Круг, Д. Теннер (становлення і розвиток американської дидактики); Л. Кольберг (моральне виховання).

У контекст загальної компаративістики органічно вписуються дослідження із порівняльної педагогіки (М. Адлер, Ф. Альтбах, Е. Бойер, Х. Беннет, К. Гленн, Г. Келлі, Р. Сімпсон; А. Алексюк, Р. Беланова, А. Василюк, Л. Ващенко, В. Веселова, Б. Вульфсон, Б. Жебровський, В. Жуковський, О. Ковязіна, К. Корсак, М. Красовицький, З. Малькова, В. Пилиповський, В. Разумовський, А. Сбруєва, Л. Тарасюк, Н. Яковець та ін.), в яких висвітлено розмаїття аспектів міжнародного педагогічного

¹ Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. – К.: К.І.С., 2003. – 296с.

досвіду, що в свою чергу сприяє збагаченню національної педагогічної думки.

Школи різних країн відображають особливості соціально-економічного базису країни, своєрідність її культурно-історичних традицій. Дослідження проблем реформування зарубіжної школи водночас зі збереженням національної ідентичності надасть українським освітянам ширші можливості вдосконалення середньої школи у майбутньому.

Загальна спрямованість учених дослідити національні та світові чинники розвитку шкільної освіти в США, зокрема необхідність вивчення теоретичних та методологічних засад системи загальної середньої освіти в США в 1950-х – 1990-х роках, її типології, структури, змісту, форм і методів навчання та обґрунтування можливості застосування позитивних її здобутків у практиці національної системи освіти незалежної України зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **“Проблеми реформування загальної середньої освіти в США (1950-ті – 1990-ті рр.)”**. Досліджуваний період – 50-ті – 90-ті роки ХХ століття – це постіндустріальний період, який висуває принципово нові вимоги до організації та змісту освіти. Тому існує потреба в працях, що докладно аналізують стратегії розвитку освіти в масштабах геополітичних регіонів, і знайомство з міжнародним досвідом розвитку освіти не викликає жодних сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в рамках теми “Розробка концептуальних засад модернізації змісту професійно-педагогічної підготовки вчителя ХХІ століття”, що досліджується на кафедрі педагогіки Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 3 від 29.10. 2001 р.). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 4 від 27.11. 2000р.) та погоджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 2 від 20. 02. 2001 р.).

Об'єктом дослідження є розвиток системи загальної середньої освіти в США в 1950-х – 1990-х рр.

Предмет дослідження – зміст і напрями реформування загальної середньої освіти в США у 1950-х - 1990-х роках.

Мета дослідження – розкрити зміст, форми і напрями реформування системи загальної середньої освіти в США у 1950-х – 1990-х роках.

Досягнення поставленої мети вимагало вирішення таких завдань:

- визначити філософсько-методологічні засади розвитку загальної середньої освіти в США;
- охарактеризувати стан американської загальної середньої освіти 1950-х – 1990-х років;
- з'ясувати концептуальні основи реформування загальної середньої освіти в США в 1950-х – 1990-х роках та визначити стратегічні завдання стандартизації, диференціації й гуманізації шкільної освіти США в 50-х – 90-х роках ХХ ст.;

- здійснити порівняльно-педагогічну характеристику основних перспектив розвитку США та України в сфері шкільної освіти;
- проаналізувати позитивні здобутки реформування освіти в США та можливості їх застосування в процесі реформування шкільної освіти України.

Методологічною основою дослідження стали філософсько-методологічні принципи сходження від абстрактного до конкретного, єдності теорії та практики, принципи науковості та історизму. У контексті нашого дослідження особливо вагомими є вітчизняні та зарубіжні праці з порівняльної педагогіки М. Адлера, П. Альтбаха, Е.Бойера, Х. Беннета, К. Гленна, Дж. Келлі, К. Корсака, Т. Кошманової, М. Красовицького, А. Сбруевої, Б. Холмса.

Теоретичну базу дослідження становлять праці, по-перше філософсько-методологічного характеру (Б. Вульфсон, Дж. Дьюї, З. Малькова, М. Романенко та ін.), по-друге, із загальної компаративістики О. Джуринаського, Л. Модзалевського, В. Розумовського, З. Сімпсона і, по-третє, розвідки американських дослідників щодо стратегій та тактик реформування освіти в США (Дж. Гудлед, А. Джонсон, Г. Колінз, С. Маклуре, Д. Теннер та ін.).

Методи дослідження. Мета й завдання роботи, різноплановий характер проблеми зумовили необхідність застосування комплексу методів, а саме:

- хронологічний метод, який дозволив дослідити розвиток освітніх, зокрема, шкільних реформ у США;
- історико-генетичний аналіз допоміг визначити основні етапи розвитку загальної середньої освіти в США та особливості кожного з них;
- інформативний та описовий методи разом із систематизацією та класифікацією забезпечили пошук та аналіз фактичного наукового матеріалу з проблематики дослідження;
- структурний метод дав змогу визначити концептуальні напрями реформування загальної середньої освіти в США в період 1950-х – 1990-х рр.;
- методом функціонального порівняння здійснено синтез порівняльно-педагогічних розвідок з проблем освітніх реформ США й України; визначено стратегічні завдання застосування позитивного американського досвіду в процесі реформування шкільної освіти в Україні.

Джерельною базою дисертації слугували офіційні документи Міністерства освіти США, Міністерства освіти і науки України, базові навчальні програми, документи й Постанови уряду США та громадських комісій з питань освіти, матеріали міжнародної педагогічної преси; монографії, статті педагогів та психологів США; наукові праці вітчизняних учених з проблем розвитку зарубіжної освіти.

Наукова новизна і теоретичне значення роботи визначаються тим, що в ній:

- уперше здійснено аналітичний зріз розвитку загальної середньої освіти США 50-х – 90-х років ХХ століття;
- визначено два етапи становлення загальної середньої освіти США: період передінформаційного суспільства та період інформаційного суспільства;
- проаналізовано напрями і шляхи реформування загальної середньої освіти США в другій половині ХХ ст., які полягають в стандартизації, диференціації та гуманізації змісту освіти;
- з'ясовано тенденції розвитку американської та української загальної середньої освіти в контексті входження в світовий освітній простір, провідними з яких є інтеграція та інтернаціоналізація в сфері освіти.

Результати дослідження допоможуть встановленню та концептуалізації якісно нового статусу освіти в Україні як задоволення соціального запиту сьогодення. Теоретичні здобутки дисертації сприятимуть формуванню філософського плюралізму в сучасній вітчизняній педагогіці та подоланню кризи в освіті.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що матеріали дослідження дозволяють охарактеризувати стан загальної середньої освіти в США у 1950-ті – 1990-ті рр. і з'ясувати суперечності її розвитку, що зумовили необхідність освітніх реформ. Це може прислужитися розширенню змісту навчальних програм з історії педагогіки, порівняльної педагогіки у вищих навчальних закладах, у системі післядипломної освіти педагогічних працівників, при розробці навчально-методичної літератури з педагогіки, в проведенні наукових досліджень з цієї проблематики. Матеріали дисертаційного дослідження використовуються в курсі “Педагогіка” (теми: “Процес навчання”, “Зміст освіти”, “Система контролю знань”, “Система освіти”) Київського національного лінгвістичного університету; у спецкурсі з порівняльної педагогіки для студентів і магістрів Київського національного лінгвістичного університету та Київського славістичного університету.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлювались у доповідях на міжнародних, всеукраїнських та міжвузівських наукових конференціях: “Формування гуманістичного світогляду вчителя” (Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Умань, 27 вересня 2001 р.); “Мова – освіта – культура: наукові парадигми і сучасний світ” (науково-практична конференція Київського державного лінгвістичного університету, м. Київ, 24 – 27 квітня 2001 р.); “Мова – освіта – культура: наукові парадигми і сучасний світ (Європейський рік мов 2001)” (науково-практична конференція кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету, м. Київ, 20 грудня 2002 р.); “Реформування освіти й інноваційні технології у вивченні мови” (Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Полтава, 18 – 19 листопада 2003 р.); “Метод проектів у контексті порівняльної педагогіки:

діалог проєктних традицій і культур” (районна науково-пошукова конференція Печерської районної у м. Києві державної адміністрації, м. Київ, 23-24 березня 2004 р.); “Освіта як фактор забезпечення стабільності сучасного суспільства” (Міжнародна науково-теоретична конференція студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Тернопіль, 26 березня 2004 р.), “Мова, освіта, культура у контексті Болонського процесу” (науково-практична конференція Київського національного лінгвістичного університету, м. Київ, 6 – 9 квітня 2004 р.), “Туманізм та освіта” (Міжнародна науково-практична конференція, м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р.).

Крім того, матеріали дисертації обговорювались на засіданнях кафедри педагогіки Київського національного лінгвістичного університету.

Висновки і рекомендації, розроблені на основі узагальнення матеріалів дослідження, впроваджено в практику навчально-виховної роботи Київського національного лінгвістичного університету та Київського славистичного університету (довідки відповідно № 536/18 від 07.09.2004 р. та № 375 від 28.08.2004 р.)

Публікації. Основні положення й результати дослідження відображено в 9 одноосібних статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях, затверджених ВАК України, та 3 тезах.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел (277 найменувань, з них – 89 іноземною мовою). Дисертація містить 4 таблиці обсягом 2 сторінки. Загальний обсяг дисертації 195 сторінок, основний текст викладено на 173 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичне і практичне значення, визначено його мету та основні завдання, об’єкт і предмет, описано методи й методологічні засади, джерельну базу та вказано форми апробації результатів дисертації.

У першому розділі **“Освіта США 1950-х – 1990-х років в контексті еволюційних освітніх змін”** розглядаються історичні та теоретичні засади філософії освіти США, які дали змогу простежити еволюцію освітніх, зокрема шкільних, реформ, а також з’ясувати їх позитивні та негативні наслідки.

Філософсько-методологічні основи освіти в США формувалися педагогічною діяльністю та працями представників школи нового виховання, тобто реформаторської педагогіки, на чолі з Дж. Дьюї. Провідним напрямом концепції реформаторів була практична спрямованість навчання та виховання. Вдосконалення та критичний розвиток цієї концепції сприяли самоутвердженню й поширенню неопрагматизму як абсолютизації принципу самореалізації, перенесення в школу конституційних положень про права й свободи людини.

Систематизація основних етапів становлення загальної середньої

освіти в Америці здійснювалася за двома хронологічними періодами:

- 1) період *передінформаційного суспільства* – кінець XIX – 80-і рр. XX ст.,
- 2) період *інформаційного суспільства* – 90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.

Внаслідок проаналізованих офіційних документів Міністерства освіти США, базових навчальних програм, Постанов уряду США та громадських комісій з питань освіти, матеріалів міжнародної педагогічної преси ООН, монографій, статей педагогів та психологів США, України, Росії з проблем розвитку зарубіжної освіти нами встановлено, що період *передінформаційного суспільства* у свою чергу складається з декількох етапів:

1945 – 1960 рр. Це етап максимально інтенсивного розвитку системи освіти в США, зумовлений прагненням забезпечити військову перевагу. Модернізація здійснювалася шляхом якісного оновлення технічного устаткування навчального процесу, форм і методів навчання. Посилюється матеріально-фінансове забезпечення шкіл. Удосконалюються навчальні програми, зокрема з математичних та природознавчих дисциплін. Широко впроваджується ідея програмованого навчання. Школа перетворюється з елітарного інституту на масовий.

1960 – 1970 рр. Впроваджується принцип “висока якість навчання для всіх”. Відбувається егалітаризація навчання за допомогою правових та адміністративних заходів, спрямованих на здійснення формальної рівності різних рас та національностей, які мешкають на території США (“Закон про громадянські права” – 1964р., “Закон про двомовну освіту” – 1968р.). Організована білінгвістична освіта. Результатом цієї політики стає “відкрите навчання”, коли зміст освіти визначався самими учнями. Знання та навчальна діяльність не оцінювалися вчителем. Відхилено класно-урочну систему.

1970 – 1980 рр. Розширюється зміст освіти та підвищується якість освіти для всіх верств суспільства за рахунок розширення “загального ядра” знань. Відбувається повернення до базисних наук. Відроджується класно-урочна система. Впроваджуються тести для перевірки умінь випускників середніх шкіл. Необхідність цих заходів була обґрунтована в низці законів: “Про допомогу біженцям в освіті” (1980), “Про консолідацію професійно-технічної освіти та освіти дорослих” (1982) тощо. Реформа змісту освіти відбувається в напрямі її гуманітаризації.

Таким чином, період *передінформаційного суспільства* віддзеркалює особливості історичного розвитку США. Він ґрунтується на власне національній трансформації тенденцій світового розвитку.

Наприкінці XX століття остаточно формується новий тип світового суспільства – інформаційний. Явище глобалізації надає процесу інформатизації надзвичайно широких масштабів, що, з одного боку, нівелює національну освіту, а з іншого, – ставить перед людством специфічні завдання, які допомагають людині адаптуватися в нових умовах.

Реформування освіти в період *інформаційного суспільства* полягає в реалізації програми "Америка-2000. Стратегія освіти" (1991), мета якої – вивести країну з глобальної кризи в освіті й забезпечити їй світове лідерство.

Програма складається з чотирьох частин, реалізація яких здійснюється одночасно.

Реалізація першої частини базується на чіткій системі звітності й контролю через розробку стандартів на світовому рівні, використання тестів успішності навчання, введення системи заохочень. Друга частина – створення меташкіл – «Шкіл завтрашнього дня», які повинні відповідати вимогам нового сторіччя. Основа такої школи – сучасна електронна технологія. У третій частині представлена розробка системи заохочення для тих, хто вже закінчив школу і працює. У четвертій частині наголошують на відродженні системи традиційних американських педагогічних цінностей: міцна родина, відповідальність батьків за своїх дітей. Передбачається вихід за рамки шкільних стін на рівень громади і родини.

Період *інформаційного суспільства* називають "другою хвилею" реформування освітньої системи, що відбувається відповідно до державного Закону про освіту, прийнятого Конгресом США в 1994 р., в якому визначено чіткі цілі розвитку освіти в країні до 2000 року. Він пов'язаний, з одного боку, з ревізією наслідків реформ, що здійснювалися в "першу хвилю", а з іншого, – з кардинальними змінами умов суспільного життя в усьому світі. Реформування в цьому аспекті дістало назву конструктивізму, під яким розуміється вилучення з навчання того, що заважає кращому засвоєнню матеріалу. Конструктивізм стає провідним принципом сучасної освітньої парадигми. У цей період широко обговорюється проблема так званої релевантності – тісного зв'язку шкільної дійсності з об'єктивними потребами дітей і молоді як майбутнього Америки ХХІ ст., здійснюється ревізія суспільних цінностей згідно з вимогами часу, впроваджується полікультурна освіта та навчання протягом усього життя тощо.

Реформування освіти "другої хвилі" спрямовано також на подолання наслідків глобальної кризи освіти. Пріоритетне місце посідають заходи, спрямовані на демократизацію освіти, під якою розуміють наступність різних ступенів навчання, прямий зв'язок між його етапами, ліквідацію неперспективних напрямів. Інтенсивно ведуться пошуки нової моделі сучасної школи.

Новий етап в освіті дістав назву "третьої хвилі" (А.Джонсон, Дж.Дюпуї, Дж.Йогансен, Г.Колінз, Е.Тоффлер), що запропонувала нову ідеологію – *футуризм*. Футуристичні дослідження спрямовуються не лише на вивчення, а й на акумуляцію та інтеграцію знань минулого і майбутнього. Такі дослідження еволюціонують цінності й планують створення креативної, творчої і професійної альтернативи.

Отже, найважливіша мета "третьої хвилі" ХХІ століття – трансформація знань і культури сучасного суспільства, яке прямує до інформатизації та інтернаціоналізації. На перший план висувається творчість та нові технології

(інновації). Ключовою проблемою багатьох педагогічних досліджень стає освітня інтеграція. Інтеграційні процеси спостерігаються і в діяльності міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), для якої проблеми освіти завжди були пріоритетними.

В другому розділі “**Концептуальні основи реформування загальної середньої освіти в США (1950-ті-90-ті рр.)**” визначаються концептуальні чинники реформування загальної середньої освіти в США в другій половині ХХ ст., а саме: 1) інноваційні технології в освіті; 2) розробка та впровадження національних освітніх стандартів; 3) диференціація навчального процесу; 4) гуманізація освітньої політики, а також докладно описуються концептуально-змістові компоненти інноваційної політики в шкільній системі освіти США, основними з яких є екологічна освіта, сучасні технології, гуманітарна освіта, полікультурна освіта.

Поняття “інновації” сягає ХІХ століття й утверджується на початку ХХ століття як нові знання – нововведення, які презентували закономірності нововведень у технічній сфері. Наприкінці 1950-х років на хвилі суспільного піднесення це поняття увійшло до вжитку в освітнянську сферу. Проте, порівняльна педагогічна теорія лише в 60-х роках ХХ століття починає звертати увагу на інноватику як на стратегію освітньої сфери.

Останні десятиліття загалом позначилися в освіті як інноваційний бум і надали ще більшої забарвленості терміну й поняттю *інновації*.

Інноваційна політика в освіті розглядається у двох аспектах: 1) у вузькому значенні *інноваційна політика* – це особливий вид діяльності суб'єктів освіти, пов'язаний з творчими пошуками нових педагогічних ідей, набуття дослідницьких навичок та їх апробації; 2) у широкому розумінні *інноваційна політика* характеризується системою науково-практичного знання та рефлексії, що сприяє прогнозуванню освітніх перспектив та практичної алгоритмізації нових педагогічних ідей (Л.М. Ващенко, 2002). У дисертаційному дослідженні термін *інноваційна політика* розуміється у цих двох вимірах.

Модернізація навчального змісту в системі загальної середньої освіти в США передбачає врахування *інноваційної політики* в галузі технологій, незаангажованість інформаційного матеріалу від політичних чи релігійних поглядів та переконань, забезпечення школярів знаннями екологічного й культурологічного змісту.

Змістові компоненти інноваційної політики в системі загальної освіти США можна об'єднати в такі блоки: I) екологічна освіта; II) сучасні технології; III) гуманітарна освіта; IV) полікультурна освіта; V) релігія і школа.

I. За ініціативи ЮНЕСКО та МСОП (Міжнародного союзу охорони природи і природних ресурсів) на сьогодні розроблено концептуальні позиції міжнародної педагогічної співпраці з оновлення змісту **екологічної освіти**.

Екологізація різних навчальних предметів є одним із пріоритетних напрямів загального процесу модернізації й удосконалення змісту загальної середньої освіти в США. Основними екологічними вимірами системи освіти в США є просвітницька та ціннісно-орієнтаційна діяльність з формування в індивідів екологічного мислення.

II. У практику шкільного навчання в США активно впроваджуються *сучасні педагогічні технології*, що сприяло утворенню змістового блоку в навчальних планах шкіл – **технологічної освіти**. Комп'ютер тут вивчається як окремий навчальний предмет.

III. Для реформування системи освіти найбільше практичне значення має аксіологічний аспект нової освітньої парадигми, зокрема нова система стосунків між учителем та учнем, основні положення якої є ключовими в Декларації прав людини. Звідси надання пріоритетності гуманоцентричним та гуманітарним цінностям системи освіти. До навчальних планів середніх шкіл США введено нові предмети (соціологія, антропологія, етнографія), а також новий гуманітарно орієнтований предмет "Проблеми ядерного століття" та спеціальні навчальні курси статевого виховання.

IV. В школах США реалізується ідея про необхідність "виходу" за межі власної країни у процесі вивчення історії, літератури, мистецтва. Це зумовлено інтенсивною міграцією іноземних громадян до країн Північної Америки. З метою подолання мовного бар'єру, забезпечення знань про культуру, традиції, звичаї країни було розроблено концепцію **полікультурної освіти**, основним принципом якої є створення груп за національними ознаками та забезпечення навчальних планів шкіл програмами з рідної мови, історії, культури.

Пріоритетним у цьому аспекті є розвиток освіти в контексті діалогу культур. Проте, проблема глобалізації культури, постановка якої спрямована на мир і злагоду, акумулює в собі й негативну тенденцію. Найсерйозніша з них – це втрата унікальності індивідуальних рис особистості, спільноти, нації, етносу. Тому найважливішим завданням освіти є подолання суперечностей між потребами розвитку універсальних якостей та збереженням потенційно індивідуального ядра кожної особистості.

V. Щодо останнього блоку, то слід відзначити, що в американських школах через історичні обставини мало місце конфесійне розмаїття, яке призвело до вилучення Закону Божого зі школи. А для релігійної освіти народу поза світською школою було відкрито особливі недільні школи.

На сучасному етапі у церковних школах на уроках релігії зміщуються акценти: церква вже не виступає проти наукових знань; багатовікова боротьба між наукою і церквою спричинялася "історичними непорозуміннями"; жодне наукове відкриття не може похитнути релігійної віри, адже вони лежать у різних площинах. У світських школах відповідно до законодавства США освіта будується на принципі нейтральності, що означає заборону як на релігійне, так і на атеїстичне виховання.

Отже, модернізація освіти – це багатоступеневий та тривалий процес,

який на кожному ступені та етапі має свою специфіку.

Школи США в питаннях розвитку освіти орієнтуються на зміни настанов суспільства, що, як правило, сприяє модифікації їхньої мети і завдань. Криза в школах США, якої вони найбільше зазнали у 80-х роках і про яку свідчать жваві дискусії учених (А.Джонсон, Дж.Дюпуї, Дж.Йогансен, Г.Колінз), дозволяє зробити висновок про те, що в 1950-х – 1960-х роках ставилося за мету надати всім однакові освітні можливості, 1970-і – 1980-і роки характеризуються стимулюванням розвитку науки і техніки для підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку, в 90-х роках активно здійснюється розробка *національних освітніх стандартів* (“Америка-2000: стратегія в галузі освіти”), вдосконалення яких є головним завданням системи шкільної освіти в США початку XXI століття. Під національними освітніми стандартами розуміється сукупність чітко визначених нормативних вимог до змісту навчальних програм, обов’язкового мінімуму знань та вмінь школярів. Найважливішим фактором у реалізації цього нового стандарту освіти є фінансування шкільних потреб.

Особливостями нового американського стандарту середньої освіти є:

- переорієнтація системи освіти з елітарної на масову дванадцятирічну середню школу (90 % підростаючого покоління), що зумовлено потребами економічного розвитку країни;
- регламентація як змісту програм і випускних тестів, так і тривалості навчального курсу: “не менше, ніж чотири роки”, “не менше, ніж три роки”, що передбачає набуття досвіду в конкретній сфері знань;
- диференціація освіти.

У Сполучених Штатах реалізується гнучка елективна модель *диференційованого навчання*: для восьмирічної школи передбачається єдиний навчальний план академічної підготовки (без варіантів), у старших класах 25-30% навчального часу відведено для предметів за вибором, решту часу заплановано на обов’язкові предмети академічного профілю. Головна мета такої диференціації навчання:

- підвищення якості освіти;
- створення системи шкільної освіти, спроможної забезпечити максимальний розвиток індивідуальних можливостей та творчого потенціалу особистості;
- розвиток обдарованих дітей, адаптацію дітей з обмеженими фізичними можливостями і асоціальною поведінкою до навчально-виховного процесу, тобто демократизація навчально-виховного процесу.

У працях американських педагогів (Word Class Education, 1993; Р.Арум, 1996) пропонується кілька моделей диференційованого навчання.

Перша модель спрямовується на диференційоване навчання в спеціалізованих художніх, спортивних, музичних школах, що мають власні навчальні плани і в яких учні здобувають професійну підготовку відповідно до виявлених здібностей.

Друга модель передбачає наявність у школі одного (максимум двох) профільних класів, створених з урахуванням реальних можливостей школи і виявлених освітніх запитів старших школярів (та їх батьків).

Третя модель враховує наявність декількох профілів в одній школі і ґрунтується на індивідуальному виборі школярів, що самостійно обирають навчальні предмети, обов'язкові для вивчення з числа пропонованих школою, зокрема їх нетрадиційні поєднання.

Четверта модель орієнтована на особливості навчання в малокомплектних школах. У її основі – набір загальноосвітніх, факультативних й елективних курсів. При цьому може використовуватися набір модулів різної профільної спрямованості. Четверта модель передбачає часткове вклучення у диференційоване навчання початкового професійного навчання з поступовим переходом до п'ятої моделі.

П'ята модель має своїм завданням реалізувати в різних штатах країни соціально-економічні потреби в інтеграції диференційованого навчання з початковим професійним навчанням для заповнення робочих місць, що не потребують спеціальної професійної освіти.

До того ж нова парадигма загальної середньої освіти США ХХІ століття зорієнтована на так звані школи-магніти та чартерні школи.

Програми шкіл-магнітів із профільною диференціацією навчання, які вважаються найперспективнішими освітніми структурами (Е.Бойер, 1983; Б.Купер, 1987; Х.Беннет, 1988), передбачають залучення учнів до конкретної сфери професійної діяльності з урахуванням їх потреб і спрямовуються на об'єднання молоді з різними расовими, етнокультурними та соціально-економічними традиціями, але зі схожими інтересами, тобто з аналогічною за своїм змістом внутрішньою психологічною мотивацією.

Дослідження показало, що такі школи перевершують звичайні американські школи за всіма важливими параметрами освітнього процесу.

Школи-чартери (було започатковано у штаті Міннесота 1991р.) – це незалежні громадські навчальні середні загальноосвітні заклади, керівництво яких здійснюється спільними зусиллями вчителів, батьків, окремих соціальних угруповань (громадських товариств). Особливістю цих шкіл є їх незалежність перед державою та відповідальність колегіального органу управління за реалізацію мети школи, як-от:

- 1) забезпечення батьків та дітей широким діапазоном освітнього вибору;
- 2) залучення фінансових можливостей батьків та громадськості для функціонування альтернативної освіти;
- 3) утворення конкуренції в системі загальної середньої освіти завдяки впровадженню диференційованого навчання, створенню профільних класів та їх нетрадиційного поєднання.

Найбільш характерні тенденції розвитку диференційованого навчання в США здебільшого збігаються і з українськими.

З проголошенням України незалежною державою концепція диференціації навчання в середній загальноосвітній школі продовжує розроблятися з урахуванням національних освітніх інтересів країни, спрямовуючись на формування у школярів більш якісного рівня знань, а також на знайомство з досягненнями світової науки, культури, техніки та на усвідомлений вибір професії. Внаслідок реалізації цієї концепції було відкрито інноваційні заклади освіти – ліцеї, коледжі, гімназії, орієнтовані на поглиблене вивчення тих освітніх сфер, які обираються учнями для подальшого навчання у ВНЗ. До того ж успішно функціонують і розвиваються спеціалізовані профільні художні, спортивні, музичні та ін. школи.

Складовою частиною навчальної і позанавчальної діяльності є підготовка майбутніх лідерів і активних учасників цих процесів. Вивчення обов'язкових і вибіркових курсів суспільних і гуманітарних наук розкриває насамперед саму природу демократичного процесу в суспільстві. Стрімкі зміни технологій доводять, що деякі професії, які існували в минулому і є тепер, стануть непотрібними в майбутньому. Гнучкість та інноваційність *гуманістичної освіти* дають змогу запобігти цьому, своєчасно пристосовуючись до потреб суспільства. Атмосфера навчання сприяє розвитку підприємництва на засадах чесності й довіри.

Концепція гуманістичної освіти має широкі перспективи розвитку в Україні і не є простим запозиченням західної ідеї на український ґрунт. Поєднання гуманістичної освіти з українською національною ідеєю сприятиме формуванню національної еліти, а також подальшій демократизації нашого суспільства, його економічній та політичній стабільності.

У третьому розділі **“Перспективи освітнього розвитку в США та Україні”** здійснюється синтез порівняльно-педагогічних розвідок з проблем освітніх реформ США та України в аспекті їх інтернаціоналізації, визначаються стратегічні завдання застосування зарубіжного досвіду в практиці української шкільної освіти та вказується при цьому важлива роль глибокого розуміння вітчизняної специфіки освіти.

Як показало дослідження, інтеграція найінтенсивніше здійснюється в масштабах геополітичних регіонів, що поєднують країни з дещо тотожними умовами історичного розвитку і порівняно аналогічною соціально-економічною структурою.

Однак необхідно враховувати, що в найближчі десятиліття збережеться величезний розрив в економічному і науковому розвитку різних країн, які в глобальному масштабі поділяються на три групи: передіндустріальні, індустріальні і постіндустріальні. Тому перспективи розвитку освіти не можуть бути однаковими різних країнах світу.

Проведене дослідження дозволило виявити, що нагальними проблемами сучасного етапу загальної середньої освіти США є подолання таких суперечностей в її змісті:

- між стандартизованим навчанням усіх учнів та їх індивідуальними інтересами й здібностями;
- між логікою науки, її постійним ускладненням і реальними пізнавальними можливостями школярів;
- між тенденціями до спеціалізації навчання і завданням різнобічного розвитку особистості;
- між пануючою в шкільному навчанні репродуктивною діяльністю і потребою суспільства в людях з розвиненими творчими здібностями.

Ці суперечності мають глобальний характер і спонукають до пошуків шляхів їх розв'язання в усьому світі, в тому числі і в Україні.

На підставі результатів дослідження було зроблено висновок, що одним з таких перспективних шляхів може бути систематичне вивчення, узагальнення, оцінювання й поширення інноваційного досвіду у сфері освітньої політики США та України. Це стосується проблем змісту освіти, її оптимальної стандартизації з урахуванням вищих досягнень у науці, техніці, виробництві, використання ефективних технологій і методик викладання різних навчальних предметів на різних освітніх рівнях, організації психолого-педагогічних і міждисциплінарних досліджень, орієнтованих на підвищення якості освіти.

На цій основі можна виробити ефективні форми практичної взаємодії американських і українських педагогів, що вже нині активно запроваджуються в життя – створення спільних українсько-американських навчальних закладів, особливо в зв'язку з активізацією дистанційної освіти, з використанням телекомунікаційних мереж: надання можливості випускникам ВНЗ України та США займатися одночасно в аспірантурі обох країн зі здобуттям відповідних наукових ступенів і учених звань: обміни делегаціями вчителів, школярів і студентів, навчання за програмами, грантами, професійно-педагогічний туризм тощо.

Подальше розв'язання проблеми добору і структурування змісту освіти на всіх її стадіях, вироблення найефективніших методів, засобів і організаційних форм навчання і розвитку учнів, побудови спільних для України й США навчальних планів, програм, підручників і навчально-методичних посібників з прогностичною аргументацією можна вирішити передусім на основі дослідження та обґрунтування загальних ціннісно-цільових пріоритетів української та американської освіти в їхній подібності і відмінностях, а саме принципів розуміння смислу життя, формування ментальності індивіда і суспільства. Це стає основним завданням інтеграції педагогічних здобутків української та американської освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі вивчення та аналізу історико-педагогічної, педагогічної, соціально-філософської літератури досліджено та зроблено висновки про зміст, форми, методи і напрями реформування загальної середньої освіти США в 1950-ті – 1990-ті рр. Це дозволило охарактеризувати

стан загальної середньої освіти США в другій половині ХХ ст., концептуальні засади модернізації американської загальної середньої освіти в цей період, перспективи творчого застосування позитивного американського досвіду реформування освіти в Україні.

1. Аналіз історико-педагогічних та соціально-філософських джерел свідчить про те, що філософсько-методологічні засади освіти в США ґрунтуються на прагматично-прикладному підґрунті. Останнє є характерною рисою реформаторської педагогіки, яку відрізняє практична спрямованість навчання та виховання. Розвиток такої освітньої парадигми сприяв самоутвердженню та поширенню неопрагматизму як абсолютизації принципу самореалізації, а також упродовженню в школах конституційних положень про права й свободи людини. Особливістю американської системи освіти є індивідуалізація навчання, розвиток здібностей, необхідних для змагання та обов'язкової перемоги в умовах конкуренції.

2. Проведене дослідження дозволило виявити, що еволюція становлення загальної середньої освіти в Америці відбувалася за двома хронологічними періодами: 1) передінформаційного суспільства – кінець ХІХ – 80-і рр. ХХ століття та 2) інформаційного суспільства – 90-і рр. ХХ ст. – початок ХХІ століття.

Період передінформаційного суспільства віддзеркалює особливості історичного розвитку США, ґрунтується на власне національній трансформації тенденцій світового розвитку. Реформування загальної середньої освіти в другій половині ХХ ст. відбувалося на декількох етапах. Невідповідність змісту загальної середньої освіти об'єктивним вимогам науково-технічної революції зумовило оновлення технічного устаткування навчального процесу, форм і методів навчання в 1950-х – 1960-х роках. На цьому етапі відбувся максимально інтенсивний розвиток системи освіти в США.

На наступному етапі, в 1960-х – 1970-х роках, посилення боротьби національних меншин за якість освіти зумовило низку реформ освіти в напрямі її егалітаризації. Впровадження білінгвістичної освіти обґрунтовано в низці законів (“Закон про громадянські права” – 1964 р., “Закон про двомовну освіту” – 1968 р.). Результатом цієї політики стало “відкрите навчання”, коли зміст освіти визначався самими учнями. Відмінено класно-урочну систему та оцінювання знань учителем.

У 1970 – 1980-ті рр. відбувається повернення назад до базисних наук, до відродження класно-урочної системи та до традицій систематичного навчання. Актуальною стає реформа змісту освіти в напрямі її гуманітаризації, яка триває й дотепер.

Реформування освіти в період інформаційного суспільства зумовлено, з одного боку, переглядом наслідків реформ, що здійснювалися в передінформаційний період, а з іншого, – кардинальними змінами умов суспільного життя в усьому світі. У цей період в американському суспільстві виникли суперечності, які виявилися в характері навчання – за академічною

або професійною моделлю, що спричинило виникнення шкіл двох типів: елітарної і масової. Відсутність наслідування в системі освіти, особливо між початковою ланкою та середньою спонукало розробку єдиних освітніх стандартів. У зв'язку з цим постала необхідність законодавчо врегулювати регіональну самостійність закладів освіти на рівні федеральної влади.

На сучасному етапі ці суперечності поглибилися і виявилися між стандартизованим навчанням та індивідуальними потребами учнів, між ускладненням навчального матеріалу та пізнавальними можливостями дитини, між тенденцією до спеціалізації та всебічним розвитком особистості.

Провідним принципом сучасної освітньої парадигми США стає конструктивізм – освіта набуває вузько професійного характеру. Основний документ цього періоду – Програма "Америка-2000. Стратегія освіти", завданням якої є радикальна зміна школи через розробку стандартів на світовому рівні.

3. Найважливішим завданням шкільних реформ США в 1950-х – 1990-х була модернізація освітньої програми, яка забезпечила конкурентоздатність Америки на світовому рівні. Розв'язанню цього глобального завдання передусім сприяли стандартизація змісту освіти як сукупність чітко визначених нормативних вимог до змісту навчальних програм, обов'язкового мінімуму знань та вмінь школярів, диференціація як розширення переліку навчальних предметів і курсів на основі вільного вибору школяра та гуманізація шкільної освіти як процес засвоєння школярами трьох основних сфер людських знань – гуманітарних, суспільних, природничих.

Основними складниками інноваційної політики шкільної системи освіти США стає екологічна освіта, сучасні технології, гуманітарна освіта, полікультурна освіта.

4. Стратегічними завданнями шкільної освіти як США, так і України в контексті інтернаціоналізації є подолання суперечностей між потребами розвитку універсальних якостей та збереженням потенційно індивідуального ядра кожної особистості на засадах високої духовності та морально-етичної рефлексії. На шляху інтегративної дії суттєву роль може виконати цілеспрямована робота зі зближення національних освітніх концепцій і інваріантних освітніх ідеалів і цінностей на всіх етапах навчання, виховання і розвитку.

Пошук конструктивних механізмів толерантного єднання людських співтовариств спрямований на зближення України і США у сфері освіти, на їх взаєморозуміння і співробітництво, подолання конфронтації і ворожнечі народів і держав через національно-етнічні, релігійні, політичні й економічні розбіжності, несумісність життєвих цінностей, світоглядних, моральних, ментальних пріоритетів. Це сприятиме розвитку українсько-американського освітнього простору не тільки важливого для обох країн, а й відкритого для поступового залучення інших держав у такі інтегративні процеси. Формування єдиного освітнього простору – цілеспрямований процес, заснований на взаємній зацікавленості суб'єктів інтеграції в створенні таких

освітніх структур, які б найбільшою мірою відповідали толерантним взаєминам відповідних співтовариств не лише в освіті, але й в інших сферах громадського життя.

5. Ефективною формою творчого застосування позитивного досвіду освіти США в Україні є створення спільних українсько-американських навчальних закладів, надання можливості випускникам ВНЗ України і США навчатися одночасно в аспірантурі обох країн зі здобуттям відповідних наукових ступенів і учених звань, обміни делегаціями вчителів, школярів і студентів, професійно-педагогічний туризм. Це дасть змогу застосувати в освітній практиці України позитивні здобутки стандартизації, диференціації та гуманізації змісту освіти, набуті американською школою.

Проведений аналіз процесів реформування зарубіжної школи показав, що визначальним для освітньої політики шкільної системи США є вирішення питань централізації та децентралізації в управлінні галуззю, забезпечення кожного учня правом вибору й однаковими умовами для здобуття загальної освіти незалежно від його соціально-генетичних можливостей, а також умов для безперервної освіти особистості впродовж усього життя, збільшення державних та приватних інвестицій в освіту.

Актуальним для подальшого дослідження є з'ясування комплексу стратегічних завдань реформування освітньої системи США у світовому контексті від заснування до сучасного стану.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Шутова М.О. Основні етапи становлення шкільної освіти в США // Теоретичні питання освіти та виховання: Зб. наук. пр. – К.: Видавничий центр КДЛУ, 2000. – Вип.11. – С. 159-162.
2. Шутова М.О. Сучасні проблеми шкільної освіти в США // Теоретичні питання освіти та виховання: Зб. наук. пр. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2001. – Вип..17. – С. 22-25.
3. Шутова М.О. Основні напрями сучасного етапу реформування шкільної освіти в США // Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. пр./ За загальною редакцією Г.І. Льогенького та В.І. Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДП, 2001. – Вип. XI. – С. 296-301.
4. Шутова М.О. Технологічний характер змісту шкільної освіти в США та його гуманізація // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. – К.: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ, 2002. – Вип..19. – С. 27-29.
5. Шутова М.О. Диференціація та стандартизація змісту загальної середньої освіти в США // Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. пр./ За загальною редакцією проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДП, 2002. – С. 252-259.

6. Шутова М.О. Гуманізація змісту шкільної освіти в США // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету LINGUA PAH – VIII. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2002. – Вип.6. – С. 498-501.
7. Шутова М.О. “Новий стандарт” загальної середньої освіти в контексті освітніх реформ у США // Наука і сучасність: Зб. наук. пр. Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – К.: Логос, 2003. – Том XLI. – С.214-226.
8. Шутова М.О. Історичні етапи і напрями порівняльно-педагогічних досліджень у США // Постметодика (Зміст освіти в європейському вимірі). – 2004. - №1 (53). – С. 41-46.
9. Шутова М.О. Філософсько-методологічні засади навчання і виховання в США // Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 5. – К.: КиМУ, 2004. – С. 267-277.
10. Шутова М.О. Гуманістична направленість реформування середньої освіти США // Формування гуманістичного світогляду вчителя: Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., 27 вересня 2001 р./ Уманський держ. педагог. ун-т ім. Павла Тичини. – К.: Наук. світ, 2001. – С. 30-34.
11. Шутова М.О. Інтегративна взаємодія США і України в сфері освітньої політики // Освіта як фактор забезпечення стабільності сучасного суспільства: Матеріали міжнародної наук.-теор. конф., Тернопіль, 26 березня 2004 р. – Тернопіль, 2004. – С.215-217.
12. Шутова М.О. Інтернаціоналізація освіти як перспектива розвитку світової освітньої політики // Гуманізм та освіта: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф., м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. Том 2. – Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2004. – С. 256 – 258.

АНОТАЦІЯ

Шутова М.О. Проблеми реформування загальної середньої освіти в США (1950-ті – 1990-ті рр.) – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2004.

Дисертація присвячена комплексному аналізу проблем реформування загальної середньої освіти в США 1950-х – 1990-х років.

У результаті визначено, що філософсько-методологічною основою розвитку загальної середньої освіти в США є концепція реформаторської педагогіки, яка полягає в практичній спрямованості навчання та виховання.

З'ясовано, що еволюція становлення загальної середньої освіти в Америці відбувалася за двома хронологічними періодами: 1) передінформаційного

суспільства – кінець XIX – 80-і рр. XX ст. та 2) інформаційного суспільства – 90-і рр. XX – початок XXI ст.

Охарактеризовано суперечності розвитку загальної середньої освіти в США, що зумовили необхідність реформ, визначено стратегічні завдання стандартизації, диференціації й гуманізації шкільної освіти США, проаналізовано концептуальні засади її модернізації, а також здійснено порівняльно-педагогічну характеристику основних тенденцій розвитку американської та української шкільної освіти в контексті входження в світовий освітній простір, описано досвід творчого застосування позитивного американського досвіду реформування шкільної освіти в Україні.

Ключові слова: загальна середня освіта США, реформування освіти, стандартизація освіти, гуманізація освіти, диференціація освіти.

АННОТАЦИЯ

Шутова М.А. Проблемы реформирования общего среднего образования в США (1950-е – 1990-е гг.) – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова, Киев, 2004.

Диссертация посвящена комплексному анализу проблем реформирования общего среднего образования в США 1950-х – 1990-х гг.

В результате определено, что философско-методологические основы развития общего среднего образования в США базируются на реформаторской педагогике, которую отличает практическая направленность обучения и воспитания. Развитие такой образовательной парадигмы способствовало самоутверждению неопрагматизма как абсолютизации принципа самореализации, а также внедрению в школах конституционных положений о правах и свободах человека. Особенностью американской системы образования является индивидуализация обучения, развитие способностей, необходимых для победы в условиях жесткой конкуренции.

Эволюция общего среднего образования в Америке происходит в два хронологических периода: 1) прединформационного общества – конец XIX – 80-е гг. XX в. и 2) информационного общества – 90-е гг. XX – начало XXI в.

Первый период отражает особенности исторического развития США. Реформирование образования в этот период обусловлено, с одной стороны, ревизией последствий реформ, которые осуществлялись ранее, а с другой, – кардинальными изменениями условий общественной жизни во всем мире. В этот период в американском обществе возникли два типа обучения – по академической (элитарная школа) и по профессиональной модели (массовая школа). В связи с этим возникла необходимость разработки единых образовательных стандартов. Ведущим принципом современной образовательной парадигмы становится конструктивизм, под которым понимается изъятие из обучения всего, что мешает лучшему усвоению материала.

Во второй период интенсивно ведутся поиски новой модели

современной школы. Ведущим документом становится программа "Америка-2000. Стратегия образования", задачей которой является радикальное изменение школы через разработку стандартов, использование тестов, введение системы поощрений, возрождение системы традиционных американских педагогических ценностей, выход на уровень общества и семьи.

Реализации этой программы способствовали стандартизация как совокупность четко определенных нормативных требований к содержанию учебных программ, обязательного минимума знаний и умений школьников; дифференциация как расширение перечня учебных предметов и курсов на основе свободного выбора школьника и гуманизация школьного образования как сохранение и развитие моральных и эстетических ценностей, высоких общественных идеалов, которые не подлежат изменениям идеологических парадигм.

Отмечается также, что основными составными частями инновационной политики школьной системы образования США становится экологическое образование, современные технологии, гуманитарное образование, поликультурное образование.

Результаты диссертационного исследования отражают поиск конструктивных механизмов толерантного единения человеческих сообществ, направленных на сближение Украины и США в сфере образования. Эффективной формой творческого применения положительного опыта образования США в Украине является создание украинско-американских учебных заведений, предоставление возможности выпускникам вузов Украины и США учиться одновременно в аспирантуре обеих стран с получением соответствующих ученых степеней и званий, обмена делегациями учителей, школьников и студентов, профессионально-педагогический туризм.

Проведенный анализ процессов реформирования зарубежной школы показал, что определяющим для образовательной политики школьной системы является решение вопросов централизации и децентрализации в управлении отраслью, обеспечение каждого ученика правом выбора и одинаковыми условиями для получения общего образования независимо от его социально-генетических возможностей, а также условий для непрерывного обучения личности в течение всей жизни, увеличение государственных и частных инвестиций в образование.

В контексте реформирования содержания школьного образования новое значение приобретают социально-исторические факты и демократические принципы управления школьной системой образования, осуществляется модификация традиционных программ в соответствии с достижениями современных технологий, актуализируются программы экологического, культурологического, поликультурного направления. Значительное место в методике преподавания общеобразовательных дисциплин принадлежит развивающим образовательным технологиям.

Ключевые слова: общее среднее образование США, реформирование образования, стандартизация образования, гуманизация образования, дифференциация образования.

SUMMARY

Shutova M.O. Problems of reforming the general secondary education in USA 1950s – 1990s yy. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in pedagogics, speciality 13.00.01 – general pedagogics and history of pedagogics. – National pedagogical university of M. P. Dragomanov, Kiev, 2004.

The thesis focuses on the problem of the strategies and tactics of the school education development in the USA in the 50-ies – 90-ies of the 20th century .

It has been determined that the philosophical and methodological backgrounds of general secondary education development in the USA are based on the reforms in pedagogics which are distinguished by a practical approach of tutoring and education.

We have determined that the evolution of the general secondary education in America takes two chronological periods: 1) before informational society - the end of the 19th century – the 80-ies of the 20th century. 2) informational society – the 90ies of the 20th century - beginning of the 21st .

There have been described the differences of school education development in the USA which caused the necessity of reforms, the strategic problems of standardization, differentiation and humanitarization of the general secondary education of the USA, the conceptual fundamentals of modernization are analyzed, and also the pedagogical performance of the main tendencies of development of the American and Ukrainian general secondary education in a context of entry to the global educational space is carried out, the experience of creative application of positive American achievements of reforming school education in Ukraine is specified.

Key words: the general secondary education in the USA, reforming of education, standardization of education, humanitarization of education, and differentiation of education.